

Een stier zorgde in de Tweede Wereldoorlog voor de veiligste schuilplaats van Nederland voor Amerikaanse en Britse piloten

De 'Joodse Wachter'

Een stier redde in de Tweede Wereldoorlog de levens van een tiental geallieerde piloten en joodse onderduikers. Een daarvan is de inmiddels gepensioneerde cardioloog Frits L. Meijler. In dit artikel verhaalt hij van zijn verblijf op een boerderij in Kloosterhaar en van een bijzondere stier.

tekst **Frits L. Meijler**

Zeventien jaar oud was ik toen ik op 7 september 1942 als eerste joodse onderduiker binnenkwam op de boerderij van Albertus Weerts en zijn vrouw Zwaantje. Ze woonden in Balderhaar, gelegen op vijfhonderd meter van de Duitse grens en vlakbij Kloosterhaar in Overijssel. Tot onze bevrijding op 5 april 1945 heb ik als inwonend boerenknecht bij boer Weerts gewerkt. De boerderij werd in de oorlogsjaren een centrum van verzetsactiviteiten en huisvestte naast onderduikers tijdelijk Amerikaanse en Britse piloten van in de omgeving van de boerderij neergeschoten vliegtuigen. Op het gemengde landbouwbedrijf van boer Weerts werden niet alleen gewassen verbouwd, zoals heel veel aardappels en

rogge, maar er liepen ook een twintigtal koeien en een kolossale stier. Die stier was coöperatief eigendom van een groot aantal boeren uit die streek en hij was bij Weerts in de kost. Hij kreeg daarvoor betaald en moest de boeren uit de buurt in de gelegenheid stellen hun koeien te laten dekken. Het was vóór de tijd van kunstmatige inseminatie.

'Angry young man'

Alle koeien hadden een naam, de stier niet (over discriminatie gesproken). De stier kwam zelden buiten. Het was een enorm beest met een ring door zijn neus en tot grote seksuele prestaties in staat. Ik had naast ontzag ook bewondering voor dat beest. De stier was totaal onge-

zeggelijk. Hij was 'an angry young man'. In slechts één schepsel erkende hij zijn meerdere en dat was boer Weerts. Weerts kon lezen en schrijven met die stier. Hij sprak hem streng, maar nimmer met luidde stem toe. Niet alleen de koeien, maar ook de stier kreeg altijd wat lekkers, een knol of wat loof van een voederbiet, en werd altijd even tussen zijn horens gekrabd. De stier stond in de potstal (zie plattegrond), soms samen met een paar jonge kalveren die, als ze van het vrouwelijk geslacht waren, zijn lusten niet wekten. Daarvoor waren ze te onvolwassen. Ook als ze van het mannelijk geslacht waren, werden ze nog niet als concurrent ervaren. Bovendien waren ze natuurlijk allemaal zijn kinderen, maar ik weet niet of hij ze als zodanig herkende.

De potstal

De potstal bevond zich aan de achterzijde van de deel en was denk ik zo'n twaalf tot vijftien meter breed en een meter of acht diep. Aan de voorzijde van de potstal zaten zware ijzeren staven, ver genoeg uit elkaar om de kop van de stier door te laten, maar net weer niet zó ver uiteen dat een kalf ertussendoor kon. De staven stonden van onderen in beton en reikten bovenaan tot in een zware,

Frits L. Meijler, onderduiknaam George Dijkstra, melkt een koe

met ijzer versterkte eiken balk. Eén of twee van die staven konden verwijderd worden, zodat de stier of een koe erin of eruit kon. Meestal werd de stier voor zijn vrijages uit de potstal gehaald, zodat er voor het liefdesspel en de begeleiders meer ruimte was. De potstal had trouwens links aan de voorkant ook een halfhoge, zware houten deur, waardoor mensen in en uit konden. De zware met ijzer beslagen deur was zo geconstrueerd dat hij uit zichzelf altijd weer dichtsloeg.

Weerts was nogal eens op pad en ik zou niet geweten hebben hoe iemand anders de stier weer in de potstal gekregen zou hebben als hij uitgebroken zou zijn. Ik moet er niet aan denken; nog steeds niet. Volgens mij bestaan zulke stieren niet meer.

Veiligste schuilplaats

Achter de koeien op de deel bevond zich de 'gruppe', die ten minste één maal per week geleegd moest worden. De mest daaruit werd met kruiwagens in de potstal gebracht en daar vermengd met stro. In de loop van de winter vormde zich daar een bijna één meter dikke laag, flink door en in elkaar getrapt door de stier, die daar dag en nacht vertoefde. In het voorjaar werd de potstal uitgemest, de mest over het land verspreid en kon de cyclus opnieuw beginnen. De scheidingswand tussen de potstal en de opslag van strobalen in de open schuur was van hout. Deze wand was aan de potstalzijde besmeurd met stront, waardoor het praktisch onzichtbaar was dat er een luik in was gezaagd. Het luik kon aan de strobalkant worden gesloten. Onder de strobalen bevond zich een royale ruimte met zes slaappleatsen voor onderduikers. Deze schuilplaats was vooral in het laatste jaar van de oorlog in gebruik en op tijden dat Weerts bang was voor razzia's. Voor het luik liep als een boosaardige waakhond – 'Joodse Wachter', zei Weerts, verwijzend naar Jesaja 62:6 – de stier op en neer. Geen Grüne Polizei of Duitse soldaat die zich daarin waagde. 's Avonds kon de schuilplaats ook alleen maar bereikt worden en 's ochtends verlaten als

Weerts meeding. Hij was degene die dit vervaarlijke heerschap tot de orde kon roepen. Ik denk dat dit de veiligste schuilplaats van Nederland was.

Het toilet was vlakbij, want het luik moest alleen maar even open en plassen maar. Voor de enkele dame die er soms vertoefde, was het wel eens moeilijk, maar het liep altijd goed af en de heren deden net of ze niets zagen. Doordat de strobalen niet pal op elkaar waren gestapeld, kwam er voldoende frisse lucht binnen. Je kon er natuurlijk niet roken en verlichting was er ook niet, maar je sliep er heerlijk, lekker warm, in de walm van de mest en veilig bewaakt door een geduchte stier van misschien wel duizend kilo.

Zoekactie op de boerderij

Ik herinner me één situatie waarbij we in de schuilplaats een nacht hebben doorgebracht met twee Amerikaanse piloten van een bommenwerper die in de buurt van Ommen terecht was gekomen. Duitse militairen hielden een uitgebreide zoekactie naar de bemanning van het vliegtuig, waarbij ze ook de boerderij van Weerts uitvoerig en langdurig doorzochten. Weerts leidde de militairen zeer welwillend rond en bood ze nog aan de potstal binnen te gaan, maar dat aanbod werd beleefd afgeslagen. Zo heeft een verre voorvader van het prachtige zwartbonte vee dat tegenwoordig in het fraaie Noordoost-Twentse landschap loopt te grazen, de levens gered van een tiental joodse onderduikers en geallieerde piloten en daarmee een belangrijke bijdrage geleverd aan niet alleen de oorlogse welvaart van Twente, maar ook aan onze hedendaagse vrijheid. |

Albertus en Zwaantje Weerts vingen op hun boerderij onderduikers op

Albertus Weerts met een van zijn jonge stieren

Plattegrond van boerderij met bijgebouwen

